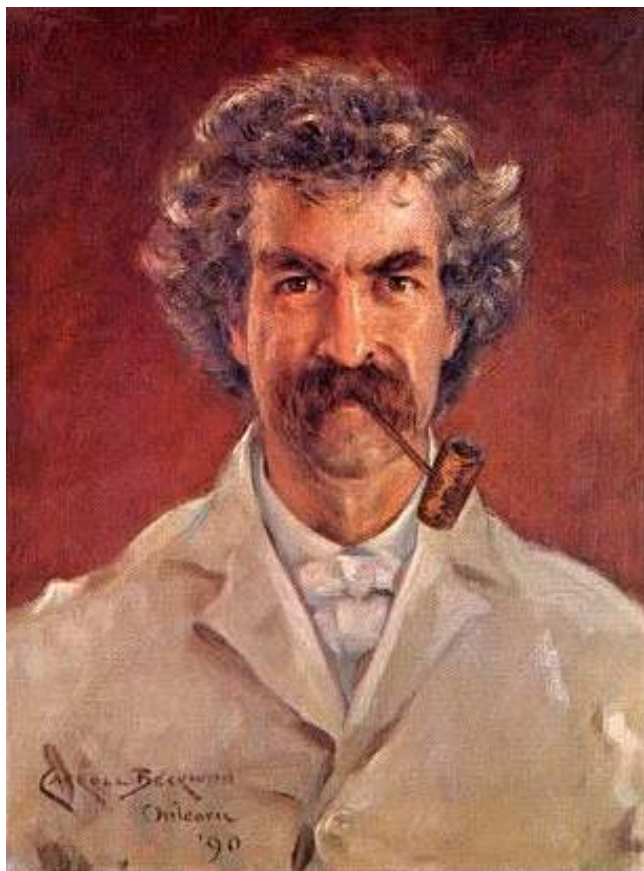

14:25, Szombat (július 9.), m1

Tom Sawyer kalandjai

(Tom Sawyer)

amerikai családi film, 94 perc, 1973

rendező: Don Taylor

író: Mark Twain

forgatókönyvíró: Robert B. Sherman

operatőr: Frank Stanley

jelmeztervező: Donfeld

zene: Richard M. Sherman, Robert B. Sherman

szereplő(k):

Johnny Whitaker (Tom Sawyer)

Celeste Holm (Polly)

Warren Oates (Muff Potter)
Jeff East (Huckleberry Finn)
Jodie Foster (Becky Thatcher)

Mark Twain örök klasszikusából, a Tom Sawyer-ből csináltak musicalt a híres Sherman testvérek. Tom és barátja, Huckleberry Finn kalandjai a világ minden táján ismertek és méltán népszerűek. Tom Sawyer, a regény elején még haszontalan iskolakerülő, de végtelenül fantáziadús és találékony fiú. Ötletei pajtásait és legjobb barátját, Huckot is megigézik. A két barát a Mississippi folyón hajózva barangolják be a vidéket. A filmet megjelenésekor Oscar-díjra jelölték.

*

MARK TWAIN
TOM SAWYER KALANDJAI
REGÉNY

ELŐSZÓ

A könyvben leírt kalandok nagy része valóban megtörtént, egyik-másik velem, a többi hajdani

iskolatársaimmal. Huck Finnt, akárcsak Tom Sawyert, az életből lestem el, mégsem egy bizonyos fiúról mintáztam - három jól ismert gyerek vonásait egyesítettem benne a regényszerkesztés szabályai szerint.

Az itt említett babonákat történetünk idejében - a harminc-negyven évvel ezelőtti Nyugaton - a gyerekek és a rabszolgák még nagyon komolyan vették.

Noha könyvemet főképpen gyerekeknek szántam, remélem, a felnőttek sem teszik majd félre, hiszen szeretném bennük is gyengéden felidézni, milyenek voltak valamikor, hogyan éreztek, gondolkoztak és beszéltek, s olykor micsoda különös dolgokba keveredtek.

Hartford, 1876

A szerző

I. FEJEZET

- Tom!

Semmi válasz.

- Tom!

Semmi válasz.

- Kíváncsi vagyok, hol csatangol ez a gyerek! Hé, Tom!

Az idős hölgy letolta orrán a szemüvegét, és elnézett fölötte, körös-körül a szobában; aztán visszatolta, és alatta nézett körül. Ritkán vagy tán sohasem nézett át rajta egyenesen olyan jelentéktelen valami miatt, mint egy kisfiú. Ez a szemüveg dísz tárgy volt, szíve büszkesége, az "előkelőség" érdekében, nem szükségéből készült; két tűzhelykarikán keresztül éppen olyan jól látott volna. Pillanatig zavarodottan állt, aztán nem túl hangosan, csak éppen hogy a bútorok hallhassák, azt mondta:

- Csak kapjam a kezembe...

Nem fejezte be, lehajolt, az ágy alá bökődött a söprűvel, nagyokat szusszant, hogy a bökések annál hatásosabbak legyenek. De csak a macskát riasztotta föl.

- Ilyen kölyök még nem volt a világon!

Kiállt a nyitott ajtóba, és szétnézett a paradicsomok és articsókák közt, amelyek a kertet jelentették. Tomnak se híre, se pora. Fölemelte hangját, hogy messzebbre is hallhassák, és elkiáltotta magát:

- Hé-é-é, Tom!

Halk nesz hallatszott a háta mögött, és ahogy hirtelen megfordult, éppen hogy el tudta kapni egy kölyök gallérját, amint el akart iszkolni.

- Na, ugye! Mindjárt gondolhattam volna a kamrára. Mit kerestél ott?

- Semmit!

- Semmit! Nézd csak meg a kezedet meg a szádat. Mi ragad rajta?

- Én nem tudom, néni.

- De én tudom! Lekvár, az bizony. Hát nem százszor megmondtam, hogy nyughass attól a lekvártól, különben megnyúzlak. Add csak ide azt a pálcát.

A pálca a levegőbe emelkedett. Elkerülhetetlennek látszott a végzet.

- Szent Isten! Nézz csak hátra, néni!

Az idős hölgy megpördült a sarkán, ijedtében összehúzta szoknyáját, a kölyök pedig egy pillanat alatt elszaladt, fölkapaszkodott a magas palánkra, és eltűnt mögötte. Polly néni egy pillanatig meghökkenve állt, aztán elnevette magát:

- Ördög vigye ezt a gyereket! Hát soha nem tanulok meg semmit? Hányszor ugratott már be ugyanígy, és mégse tudok rá vigyázni. Úgy látszik, mégiscsak igaz, hogy mentül öregebb valaki, annál kevesebb az esze. Nemhiába mondják: vén kutya nem tanul már újat. No, és nincs két nap egymás után, hogy ugyanúgy járatná a bolondját velem; hogy is tudhatnám, mit forral? Mintha pontosan tudná, meddig élhet vissza a türelmemmel, és azt is tudja, hogy ha egy szempillantásra kizökkent vagy megnevettet, vége az egésznek, nem vagyok képes megverni. Isten látja lelkem, nem teljesítem kötelességem evvel a gyerekekkel szemben. Ha pihen a pálca, elkanászodik a tanítvány, mondják. Bűn ez, tudom én jól, s mindketten megszenvedünk majd érte. Mindig huncutságon jár az esze, de istenem, mégiscsak szegény elhalt nővérem gyereke szegényke, nincs szívem hozzá, úgy istenigazában elnadrágotlani. Valahányszor eleresztem, furdal a lelkiismeret; de valahányszor kihúzza tőlem a lutrit, öreg szívem vallja kárát. Bizony, bizony, akit anya szült, annak meg vannak számlálva napjai, és röggösek az ő útjai, mint az írás mondja, és azt hiszem, úgy is van ez. Ma délután biztosan felé se megy az iskolának, holnap muszáj lesz munkára fognom, hogy megbüntessem. Keserves dolog szombaton dolgoztatni, mikor a többi fiú mind szabad, de a munkát jobban utálja, mint bármi mást, és hát teljesítenem kell vele szemben kötelességemet, különben én leszek az oka, ha rossz útra téved.

Tom csakugyan felé se ment az iskolának, és igen jól érezte magát. Későn jött meg, de még épp idejében, hogy vacsora előtt segítsen Jimnek, a kis néger fiúnak a másnapi fát felválni és gyújtást hasogatni - vagyis inkább idejében érkezett, hogy elmesélje kalandjait Jimnek, amíg Jim elvégezte a munka háromnegyed részét. Tom öccse (azaz inkább féltestvére), Sid, már elvégezte a maga dolgát, összeszedte a forgácsot. Sid csendes fiú volt, nem járt kalandos, zavaros utakon. Míg Tom vacsorázott, és alkalmilag elcsórt egy kockacukrot, Polly néni mély és csalafinta kérdéseket intézett hozzá - szeretne volna beismerő vallomásra kényszeríteni. Mint a

hozzá hasonló jótét lelkek általában, azzal tetszelgett magának, hogy burkolt és rejtélyes diplomáciai képesség lappang benne, és legátlátszóbb csapdáiról is azt hitte, hogy azok a mélységes diplomáciai ravaszság remekei.

- Tom, nem volt nagyon meleg az iskolában?

- De igen.

- Túlságosan meleg volt, nem?

- De igen.

- Nem kerekedett kedved fürödni menni, Tom?

Valami átvillant Tomon - a sanda gyanú árnyéka. Kutatva nézett Polly néni szemébe, de az semmit sem árult el. Ezért azt mondta:

- Ne-em - igazán nem volt kedvem.

Az öreg hölgy megtapogatta Tom ingét.

- Nem is vagy nagyon kimelegedve.

Büszke volt rá, hogy most megállapította: a fiúnak száraz az inge, és senki nem is sejtette, hogy mi a szándéka. De Tom tudta már, hogy honnan fúj a szél. Ezért megelőzte a következő sakkhúzást.

- Vízet húztunk egymás fejére - az enyém is egész nedves még, nézd csak!

Polly nénit bántotta, hogy elmulasztotta ennek a fontos ténykörülmenynek a megállapítását, és így a cselvetés nem sikerült, azonban új ötlete támadt:

- Tudom, ha vizet húztál a fejedre, csak nem fejtetted le a gallért, amit az ingre varrtam, mi? Gombold ki a kabátodat!

Minden aggodalom eltűnt Tom arcáról. Kinyitotta a kabátját. A gallér erősen oda volt varrva.

- Adta kölyke. No, csak tűnj el innét. Biztos voltam benne, hogy iskolát kerültél, és fürödtél. De most megbocsátok. Néha jobb vagy, mint amilyennek általában látszol.

Polly néni félig sajnálta, hogy éleselméjűsége így csődöt mondott, félig pedig örült, hogy Tom egyszerre ilyen engedelmes lett.

De Sidney megszólalt:

- Ejnye, mintha úgy emlékeznék, hogy fehér cérnával varrtad föl azt a gallért, most pedig

feketével van odavarrva.

- Persze hogy fehérrel varrtam meg, Tom!

De Tom nem várta ki a végét. Amint kiugrott az ajtón, még hátraszólt:

- Siddy, ezért megkapod a magadét!

Biztonságba kerülve, Tom megvizsgálta a két hatalmas, kabátja hajtókájába tűzött, cérnával körütekert tűt, az egyik fehérrel, a másik feketével volt befűzve.

"Soha nem vette volna észre, ha Siddy nem szól - tűnődött. - Az ördög vigye el, a néni mindig cserélgeti, egyszer fehérrel varr, egyszer feketével. Igazán megmaradhatna valamelyiknél - magam is eltévesztettem már. De Sid is megemlegeti, amit azért kap, vagy egyszerűen leharapom a fejem!"

Tom nem állt éppen mintagyerek hírében. Jól ismerte a mintagyerekeket, és megfelelően utálta is őket.

Két perc alatt vagy még hamarabb, minden baját elfelejtette. Nem mintha baja csak fikarcnyival is könnyebb és kevésbé keserves lett volna, mint a felnőttké, hanem mert gondját új és nagyfokú érdekesség fűjta el; ahogy a felnőttek minden gondját elfeledteti az új események izgalma. Az új érdekesség értékes, újfajta fűtülésmód volt, amit csak az előbb tanult egy négytől; ezt akarta most háborítatlanul gyakorolni. Furcsa, madárszerű fűtyszó volt ez, folyamatos, trillászerű hang, amit úgy lehet előidézni, hogy az ember a nyelvét rövid időközökben a szápadlásához érteti fűtülés közben. Az olvasó bizonyára emlékszik rá gyerekkorából, hogy megy ez. Tom némi szorgalommal és figyelemmel rájött a nyitjára, és tele szájjal, tele szívvel, fűtörészve ballagott végig az utcán. Úgy érezte magát, mint a csillagász, amikor új bolygót fedez föl. Kétség sem fér hozzá, hogy ha csak a mélységes, nagyszerű, csorbítatlan gyönyörűségeket nézzük, Tomnak több volt belőle, mint a csillagásznak.

A nyári alkonyat hosszú volt. Még nem volt sötét. Tom egyszerre abbahagyta a fűtülést. Idegen fiú került eléje, paraszthajszállal nagyobb, mint ő. Bármily nemű vagy korú idegen izgató érdekességet jelentett a szegényes falucskában, St. Petersburgben. Amellett ez az új fiú jól volt öltözve - hétköznapi! Szinte hihetetlen volt. Sapkáját mintha skatulyából húzták volna ki, végig gombos kék vászonkabátja új volt, és jól szabott nadrágja szintén. És cipőt viselt, pedig csak péntek volt! Még nyakkendője is volt: tarka csokor. Az egész fiúnak olyan városias színe volt, hogy Tom alig bírta ki. Mentül tovább bámult Tom erre a csodára, annál inkább fintorgott ennyi választékosság láttán, és annál ócskábbnak látta saját öltözkését. Egyik gyerek sem szólt egy szót sem. Ha egyik megmozdult, a másik is megmozdult - de csak oldalvást, körben. Szemtől szemben állottak, farkasszemet nézve. Végre Tom megszólalt:

- Földhöz váglak ám!

- Szeretném látni!

- Fogadjunk, hogy földhöz váglak.

- Dehogy vágsz.

- De bizony odaváglak.

- Nem.

- De.

- Nem.

- De igen!

- De nem!

Kínos szünet támadt. Aztán Tom megkérdezte:

- Hogy hívnak?

- Semmi közöd hozzá.

- Majd megmutatom, hogy van közöm hozzá.

- Hát miért nem mutatod?

- Ha sokat mondod, bizony isten, megmutatom.

- Sokat mondom! Na, gyere, mutasd meg!

- Persze azt hiszed, valaki vagy? Ha akarnálak, fél kézzel is földhöz vághatnálak.

- Hát miért nem vágsz oda? Ha mondod?

- Oda is váglak, ha jár a szád.

- Ojjé, ismerem az ilyen fajtát, mint te.

- Most azt hiszed, előkelő vagy, mi? Micsoda sapka!

- Üsd le ezt a sapkát, ha mered. Isten bizony, beverem a képét, aki hozzá mer nyúlni!

- Hazudsz!

- Te hazudsz!

- Hazudsz, és gyáva vagy, csak a szád jár.
- Eredj innét, ha jót akarsz!
- Te, ha pofátlankodsz, fejbe váglak avval a kővel.
- Pont te vágysz fejbe.
- Igenis, én.
- Hát akkor lássuk! Mért csak ígéreted mindig? Mért nem vágysz már fejbe? Félsz! Mi?
- Én nem félek!
- De félsz!
- Nem félek!
- Félsz!

Újabb szünet, mialatt farkasszemet néztek, majd újra kerülgetni kezdték egymást. Egyszerre váll a vállhoz kerültek. Tom azt mondta:

- Menj innét!
- Menj magad!
- Én nem megyek.
- Én mégúgy se.

Előrevetett lábbal álltak, igyekezve kinyomni egymást a helyükből, tele dühvel és erőlködéssel, de egyik sem tudta ellökni a másikat. Addig tülekedtek, amíg mindkettő vörös lett az erőlködéstől, aztán óvatosan abbahagyták, és Tom megszólalt:

- Gyáva kutya vagy. Ha szólok a bátyámnak, a kisujjával földhöz vág, és igazán szólok is neki.
- Azt hiszed, félek a bátyádtól? Az én bátyám erősebb nála, ha akarja, úgy átlódítja a te bátyádat a kerítésen, hogy csak úgy nyekken. (Mindkét báty légből kapott volt.)
- Hazudsz.
- Azért, mert te mondod...

Tom egy vonalat húzott a porban a nagy lába ujjával, és azt mondta:

- Ha át mersz lépni ezen a vonalon, úgy megverlek, hogy kiesik a szemed. Na, lépj át, ha mersz!

A másik azonnal átlépett rajta.

- No, hadd lássuk azt a verést! - mondta.

- Te, jobb, ha nem lökdösödsz, mert megjáród.

- Neked járt a szád, hát mi lesz?

- Isten bizony, két centért megvernélek.

Az új fiú elővett két centet a zsebéből, és gúnyosan nyújtotta Tom felé.

Tom kiütötte a kezéből.

Erre egy pillanat alatt egymáson hempergett a két gyerek a porban, mint két összeakaszkodott macska. Percek alatt összevissza szaggatták egymás ruháját, lekarmolták egymás arcát, beverték egymás orrát: tele porral és dicsőséggel. A gomolyag végre alakot öltött, és a csata ködén át megjelent Tom, amint maga alá gyűri az új fiút, és ököllel döngeti.

- Mondd, hogy elég! - lihegte.

Végre az idegen kinyögte:

- Elég! - Mire Tom eleresztette, mondván:

- No, most megkaptad a magadét. Máskor nézd meg, kivel pofázol.

Az új fiú ruháját porolgatva, hüppögve, szipogva eloldalgott; időnként visszanézett, Tomra vicsorított és fenyegetőzött, hogy legközelebb "majd megmutatja neki". Tom csak csúfolódva nevetett rá, és nagy büszkén léptetett el; de amint hátat fordított, az új fiú felkapott egy követ, jól hátba hajította Tomot, aztán uzsgyi, futott, mint a nyúl! Tom hazáig kergette a hitszegőt, és így azt is megtudta, hol lakik. Majd a kapuban állóharcba kezdett, s kitörésre akarta kényszeríteni az ellenséget, de az ellenfél csak fintorokat vágott rá az ablakból. Végül megjelent az ellenfél mamája, komisz, közönséges csirkefogónak mondta Tomot, és elkergette. Tom elvonult, de fogadkozott, hogy még ellátja a baját annak a fiúnak.

Jó későn érkezett haza, és amint óvatosan igyekezett az ablakon befelé, csapdába esett, a rá várakozó néni személyében. Mikor a néni meglátta Tom öltözetének állapotát, elhatározása, hogy Tom szombati szünetét kényszermunkára fogja változtatni, sziklaszilárdvá vált.

<http://mek.niif.hu/04100/04170/04170.htm>

MARK TWAIN - MEK

Twain, Mark: Ádám és Éva naplója

<http://mek.oszk.hu/00500/00515>

Twain, Mark: Az egymillió fontos bankjegy és egyéb írások

<http://mek.oszk.hu/07000/07074>

Twain, Mark: Élet a Mississippin

<http://mek.oszk.hu/02400/02430>

Twain, Mark: Huckleberry Finn kalandjai

Regény

<http://mek.oszk.hu/04200/04237>

Twain, Mark: Jeanne d'Arc

Sieur Louis de Conte emlékiratai

<http://mek.oszk.hu/02100/02142>

Twain, Mark: Koldus és királyfi

<http://mek.oszk.hu/00500/00530>

Twain, Mark: A lóvátett város

elbeszélések

<http://mek.oszk.hu/00500/00517>

Twain, Mark: Megszelídítem a kerékpárt

<http://mek.oszk.hu/04200/04258>

Twain, Mark: Önéletrajz

<http://mek.oszk.hu/00500/00518>